

معاونت امور توانبخشی

**دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی معلولان
(غیر دولتی روزانه آموزشی و توانبخشی خانواده و کودک کم
بینا و نابینا)**

**دستورالعمل شرایط و ضوابط اختصاصی مراکز توانبخشی معلولان
(غیردولتی روزانه آموزشی و توانبخشی خانواده و کودک کم بینا و نابینا)
(ظرفیت ۵۰ نفر)**

ماده ۱

تعاریف

۱-۱ - تعریف نابینا

نابینا به فردی اطلاق می شود که حدت یا میزان بینایی وی در حدود دو چشم با بهترین اصلاح توسط عدسی های تصحیح کننده به میزان کمتر از ۲۰/۲۰۰ یا به عبارت دیگر کمتر از ۱/۱. و یا میزان دید کمتر از ۲۰ درجه باشد به طوری که تشخیص حرکت دست و شمارش انگشتان از یک متری برایش مقدور نباشد.

۱-۲ - تعریف کم بینا

کم بینا به فردی اطلاق می شود که حدت یا میزان بینایی وی در هر دو چشم با بهترین اصلاح توسط عدسی های تصحیح کننده بین ۱/۱ تا ۳/۰ باشد.

۱-۳ - خدمات توانبخشی کودکان کم بینا و نابینای زیر شش سال

در این فرآیند کودکان نابینا و کم بینای زیر ۶ سال با در نظر گرفتن مقاطع سنی ، مهارت های ارتباط با محیط و دیگران ، جهت یابی و حرکت و تقویت حواس، می بایست مهارت های فکری و مهارت های روزمره زندگی را بیاموزند و همچنین خانواده ها به ویژه والدین کودک، نحوه تعلیم و تربیت و چگونگی برخورد با کودک ، بازی ها و سرگرمی های ویژه آنان را فرا گیرند. آموزش خانواده و کودک می بایست هم زمان صورت گیرد.

۱-۴ - مرکز غیردولتی روزانه آموزشی و توانبخشی خانواده و کودک کم بین و نابینا

مرکز غیردولتی آموزشی و توانبخشی خانواده و کودک کم بینا و نابینا که در این آیین نامه با عنوان مرکز خانواده و کودک نابینا و کم بینا از آن ذکر می شود ، به مؤسسه ای اطلاق می گردد که طبق ضوابط و مقررات این دستورالعمل و با کسب مجوز از سازمان بهزیستی (معاونت امور توانبخشی) به منظور ارائه خدمات توانبخشی به کودکان زیر سنین دبستانی نابینا و کم بینا و همچنین ارائه خدمات مشاوره ای به خانواده آنان توسط افراد حقیقی و حقوقی تأسیس و اداره می گردد.

ماده ۲

شرایط تخصصی متقاضی و مسئول فنی

۲-۱ : شرایط تخصصی متقاضی:

دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی در رشته های پزشکی یا کارشناسی در رشته های پیراپزشکی، توانبخشی، روان شناسی، علوم تربیتی با گرایش کودکان استثنایی، مددکاری اجتماعی

۲-۲: شرایط تخصصی مسئول فنی:

دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی در یکی از رشته های تخصصی مرتبط با نابینایان، رشته های مرتبط با توانبخشی، روان شناسی، علوم تربیتی با گرایش کودکان استثنایی، همگی با حداقل دو سال سابقه ی کار مرتبط

ماده ۳

ضوابط پذیرش و شرایط ترخیص

۳-۱: ضوابط پذیرش

پذیرش در مراکز آموزش و توانبخشی خانواده و کودک کم بینا و نابینا صرفاً قبل از سن شش سالگی صورت می گیرد و چنانچه کودک نیاز به بهره مندی از خدمات توانبخشی مرکز بعد از سن مدرسه داشته باشد، ارائه این خدمات با نظر موافق سازمان بهزیستی حداکثر تا ۱۰ سالگی با حفظ یارانه بلا مانع می باشد. پذیرش کودکان به صورت مختلط (دختر و پسر) امکان پذیر است.

تبصره: ارائه خدمات توانبخشی به کودکان بالاتر از ۷ سال در شیفت مخالف مدرسه صورت می گیرد.

۳-۲: شرایط ترخیص

کودکانی که در این مراکز پذیرش می شوند پس از دریافت آموزش های لازم و در صورت داشتن شرایط ورود به مدرسه جهت ورود به مدارس عادی یا مدارس سازمان آموزش و پرورش استثنایی معرفی می گردند.

ماده ۴

فرایند ارائه ی خدمات در مرکز

پس از طی مراحل پذیرش، فرایند ارائه ی خدمات در مرکز به ترتیب ذیل صورت می پذیرد:

- ارزیابی تخصصی اولیه توسط اعضای تیم تخصصی
- تشکیل پرونده ی تخصصی (درمانی - توانبخشی، آموزشی و حمایتی)
- تعیین اهداف توانبخشی فرد، به منظور قادر سازی، جبران محدودیت های عملکردی و دستیابی وی به سطح بالاتری از مشارکت در زندگی فردی و اجتماعی و نهایتاً افزایش کیفیت زندگی؛ در یک بازه ی زمانی مشخص - توسط تیم تخصصی - در جلسه ی گروهی
- تدوین و طراحی برنامه ی توانبخشی، منطبق با اهداف فوق و با مشخص شدن شرح وظایف هریک از اعضای تیم
- اجرای برنامه ی توانبخشی و ثبت کلیه ی اقدامات، نتایج حاصله و اقدامات پیگیری در پرونده ی تخصصی
- برگزاری جلسات Case Conference به صورت ماهیانه - با حضور کلیه افراد تیم توانبخشی - و بررسی نتایج ارزیابی های دوره ای، به منظور مشخص شدن وضعیت پیشرفت و یا پسرقت فرد در روند توانبخشی و باز تعریف برنامه ی فوق در صورت پسرقت فرد
- برنامه ریزی ترخیص برای افرادی که روند فوق را با موفقیت طی نموده اند، شامل:
- آماده سازی فرد و خانواده و ارائه ی برنامه ی پیگیری برای دستیابی به سطوح بالاتر

ماده ۵

خدمات آموزشی و توانبخشی

- آموزش مهارت های زندگی و فعالیت های روزمره
- بسط و گسترش فرآیند یاددهی - یادگیری از طریق تقویت دیگر حواس
- پرورش درک و نگرش صحیح کودکان نسبت به توانایی ها و محدودیتهای خود
- پرورش کنجکاوی، تفکر خلاق و اعتماد به نفس کودکان از طریق بازی های مناسب سازی شده
- شعر خوانی توأم با موسیقی، نمایش خلاق، قصه خوانی، کاردستی کودک، نقاشی
- مشاهده در محیط های مناسب سازی شده، گردش علمی
- آزمایش، بحث و گفتگو
- فراهم آوردن زمینه مناسب زبان آموزی
- آشنایی با مفاهیم علوم مختلف مانند ریاضی
- فراگیری آداب اجتماعی و اخلاقی
- آماده سازی کودکان برای ورود به دبستان با اتکاء به تجارب کسب شده
- تقویت مهارت های اجتماعی اعم از مشارکت در فعالیت های گروهی و رعایت قوانین
- فراهم آوردن زمینه رشد و شکوفایی جسم و روان کودکان نابینا و کم بینا از طریق مداخله بهنگام
- پرورش توانایی های جسمی حرکتی و هماهنگی بین حرکات و اندام ها

تبصره ۱: ساعت فعالیت در این مراکز ساعت ۸ صبح الی ۱۳ و روزهای پنجشنبه از ساعت ۸ صبح الی ۱۲ می باشد.

تبصره ۲: این مراکز در صورت نیاز و با هماهنگی سازمان بهزیستی می توانند در شیفت بعدازظهر نیز ارائه ی خدمت نمایند. ساعت کار در شیفت بعداز ظهر ۱۳ تا ۱۷ می باشد.

تبصره ۳: در صورت وجود ظرفیت خالی یارانه ای در شیفت صبح، مرکز می تواند با رعایت کلیه ضوابط و مقررات و ساعات کاری حاکم بر شیفت صبح، حداکثر تا سقف ۳۰ درصد ظرفیت، نسبت به پذیرش کودک یارانه بگیر در شیفت بعدازظهر اقدام نماید.

تبصره ۴: سرو غذای گرم و میان وعده برای کودکانی که بصورت تمام وقت از خدمات مرکز استفاده می نمایند الزامی می باشد.

ماده ۶

نیروی انسانی

۱-۶: نیروی انسانی تخصصی

- مسئول فنی: بصورت تمام وقت
- کارشناس روانشناسی (با گرایش کودکان استثنایی): بصورت پاره وقت دو روز در هفته
- مسئول امور آموزش: بصورت تمام وقت

• مربی آموزشی با تحصیلات حداقل دیپلم : یک نفر به ازای هر ۸ کودک شیر خوار ، ۱۰ کودک نوپا یا ۱۰ کودک نوباوه بصورت تمام وقت

• مربی امور هنری و ورزشی: هفته ای ۶ ساعت

• کارشناس بینایی سنجی: بصورت دوره ای (هر ۳ ماه یکبار)

• کمک مربی با تحصیلات پایان دوره راهنمایی یا بالاتر: ۲ نفر

تبصره ۱: هریک از نیروی انسانی تخصصی در صورت انطباق شرایط با مسئول فنی، می تواند به عنوان مسئول فنی معرفی شود.

تبصره ۲: مربیان آموزشی در صورت گذراندن دوره ی هنری و ورزشی مصوب سازمان بهزیستی کشور می توانند به طور همزمان به عنوان مربی هنری و ورزشی انجام وظیفه نمایند.

۲-۶ رهنوی انسانی غیر تخصصی

• آشپز یک نفر (در صورت عقد قرارداد با شرکت های تهیه ی غذا، نیازی به بکارگیری آشپز وجود ندارد)

تبصره ۱: تعداد کارکنان پیشنهادی در این دستورالعمل مربوط به مرکز با ظرفیت ۵۰ نفر بوده و لذا در مراکز با ظرفیت بالاتر و یا پایین تر به نسبت باید تعداد نیروی انسانی مشخص گردد.

تبصره ۲: کلیه کارکنان هر مرکز موظف به شرکت در دوره های آموزشی مرتبط که از سوی سازمان بهزیستی کشور مشخص می شود خواهند بود.

ماده ۷

شرح وظایف رهنوی انسانی

۱-۷- کارشناس روانشناسی

- ارزیابی روانی فرد از لحاظ شناختی، عاطفی از طریق اجرای آزمون و مصاحبه
- آماده کردن کودکان و خانواده ها و جلب همراهی کودکان برای آموزش
- طراحی بازی هایی که دربردارنده ویژگی های عاطفی و شناختی کودکان نابینا باشد
- انطباق محتوای آموزشی با شرایط و محدودیت های کودکان

۲-۷ مسئول امور آموزش

- مشاوره با خانواده های کودکان نابینا
- شناخت ظرفیت های عاطفی و اجتماعی خانواده ها و کودکان

۳-۷ مربی آموزشی

- برنامه ریزی و اجرای برنامه های آموزشی در جهت رشد مهارت های شناختی و عاطفی و حرکتی کودکان
- ارزیابی برنامه های آموزشی در طول مدت آموزش

- حضور در دوره های آموزشی مرتبط با حوزه فعالیت به تشخیص مدیر

۴-۷ کمک مربی

- ارائه خدمات مورد نیاز به کودکان
- کمک به اجرای فعالیتهای آموزشی و تسهیل آموزش انفرادی کودکان

۵-۷ مربی امور هنری و ورزشی

- طراحی و اجرای فعالیتهای هنری در قالب های مختلف نقش آفرینی جهت تقویت مهارت‌ها ی ارتباطی کودکان نابینا
- برنامه ریزی جهت باز پروری حرکتی کودکان نابینا بر اساس اصول توانبخشی نابینایان و رویکرد تقویت حواس و قوای جسمی و انجام فعالیتهای متنوع در چار چوب بازی های متناسب با کودکان نابینا
- اجرای آزمونهای حرکتی و کار انفرادی برای کودکان نابینا جهت ارزیابی مسائل حرکتی

۶-۷- کارشناس بینایی سنجی

- تجویز وسایل کمک بینایی برای افراد کم بینا
- معاینات دوره ای کودکان

ماده ۸

فضای فیزیکی

- فضای سرانه آموزشی برای هر کودک ۲ متر
- اتاق روان شناس و مسئول امور آموزش با مساحت حداقل ۱۲ مترمربع
- فضای مناسب برای فعالیت های هنری و ورزشی
- حیاط با فضای بازی مناسب سازی شده و مجهز به وسایل بازی مانند تاب، سرسره، الاکلنگ و ...
- سرویس بهداشتی معمولی و مخصوص کودک هر کدام یک عدد

ماده ۹

تجهیزات و لوازم تخصصی

۱-۹- تجهیزات آموزشی و توانبخشی:

- وسایل تقویت حس شنوایی مانند انواع اسباب بازی های صوتی (صدادار)، نوار کلیه اصوات موجود در طبیعت (اصوات وسایل نقلیه ، اصوات ریتم دار، اصوات زیر ، بم ، بلند ، آرام و...)
- وسایل تقویت حس لامسه مانند کارت های آموزشی ، ماکت های سه بعدی (صورت ، میوه ها، حیوانات، اندام های بدن و...) وسایل تشخیص بافت، جنس اشیاء (چوبی ، فلزی ، پارچه ای و حالاتی چون نرمی ، زبری ، نازکی و ...)
- اشکال مختلف هندسی در ابعاد مختلف ، خمیرهای بازی

- وسایل تقویت حس بویایی و چشایی : کلیه مواد بودار طبیعی با مزه اصلی که در طبیعت موجود است مانند انواع میوه ها، مواد شیمیایی بودار ، مواد طبیعی معطر مانند ادویه جات ، انواع گل های معطر، انواع مواد مزه دار جهت تشخیص مزه های ترشی ، شوری ، تلخی ، تندی و گسی
- وسایل سمعی و بصری جهت آموزش کودک و خانواده
- کتاب های کودکان (اعم از لمسی و غیرلمسی)
- نوار کاست (ترانه ها و داستان های کودکان)
- وایت برد جهت نصب پازل های آموزشی
- بازی های حافظه
- سایر وسایل آموزشی بر اساس نظر روانشناس
- عصای سفید
- وسایل ورزشی (دیوار تعادل متناسب با سن کودک ، توپ، طناب و...)
- اسباب بازی های آموزشی نظیر لگو در اندازه های مختلف، وسایلی جهت آموزش ضخامت، جنس، کمیت ها، رنگ و سایر مفاهیم از طریف بکارگیری سایر حواس، سرسره ، تاب ، عروسک، ماشین، الاکلنگ ، چرخ و فلک، حوضچه پلاستیکی شنی و حوضچه پلاستیکی آبی جهت تابستان وسایل براساس نظر روانشناس